

INITIATIEFVOORSTEL VVD

Menaam	:	10 januari 2013
Indiener	:	VVD-fractie
Mede-indieners	:	GemeenteBelangen en CDA
Punt	:	[08]
Onderwerp	:	initiatiefvoorstel Stroffelstiennen

Nea ferjitte! Deze woorden worden veelal gebruikt bij de herdenkingen van de slachtoffers van de tweede wereldoorlog. Vergeten doen we in Menameradiel ook niet. Jaarlijks worden er kransen gelegd bij het monument bij de brug van Dronryp en het monument bij de t-splitsing Ryksstrjitwei/Mieddyk buiten Menaam. Tevens hangt er een plaquette in het gemeentehuis in Menaam ter nagedachtenis aan de omgekomen verzetsstrijders.

Nu dat de generaties die de oorlog bewust hebben meegemaakt ons langzaam ontvallen is het tijd om ook op andere manieren de slachtoffers te herdenken. En het gaat niet alleen om het herdenken van de slachtoffers, maar ook de bewustwording van het grote goed dat we in vrijheid kunnen leven en alles mogen en kunnen zeggen.

Van belang is om zowel het herdenken als de bewustwording van de vrijheid onder de jongere generaties onder de aandacht te brengen zodat we zeker "nea ferjitte". Een manier daarvoor is om stroffelstiennen te plaatsen. De stroffelstiennen herinneren aan onder andere Joden, Sinti en Roma, homoseksuele en politieke slachtoffers van het naziregime. De stenen worden geplaatst in de trottoirs voor de toenmalige woningen van de omgekomen slachtoffers. Dat betekent dat alle generaties niet alleen op 4 mei aan de slachtoffers wordt gedacht, maar op elk moment dat elk langs zo'n steen loopt.

Stroffelstiennen zijn stenen (10 cm x 10 cm) met een messing plaatje waarin de naam, geboortedatum, deportatiedatum en plaats en datum van overlijden worden gestanst. Het is een project van de Duitse kunstenaar Gunter Demning (www.gunterdemning.de). De kunstenaar noemt ze stroffelstiennen (*stolpersteine*) omdat je erover struikelt met je hoofd en je hart, en je moet buigen om de tekst te kunnen lezen. Hij heeft al in vele steden in binnen en buitenland, waaronder Harlingen en Sneek, deze stroffelstiennen geplaatst.

In Menameradiel zijn, voor zover bekend, uitsluitend politieke slachtoffers bekend en geen Joodse of Sinti en Roma slachtoffers. Door hun heldhaftig handelen hebben ze het leven gelaten en leven we in Nederland in vrijheid. Hiervoor is gebruik gemaakt van de website www.eenlaatstesaluut.nl. Op deze website staan meer dan 7.000 namen van in Friesland geboren oorlogsslachtoffers en de namen van mensen die in Friesland zijn omgekomen tijdens de Tweede Wereldoorlog. De gegevens zijn verzameld door Jack Kooistra.

Journalist en nazi-jager Jack Kooistra verzamelde zestig jaar lang namen van mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen. Kooistra besteedde vrijwel al zijn vrije tijd aan het verzamelen van namen. Naar eigen zeggen is hij een obsessieve verzamelaar. Zijn elf meter lange archief thuis in Leeuwarden bevat 160.000 namen van tijdens de Tweede Wereldoorlog omgekomen Nederlanders, van 5.000 gedode Nederlandse SS'ers, van 50.000 gevallen Duitse soldaten en van op Nederlandse bodem gesneuvelden.

Voor Menameradiel stellen we voor om voor de volgende personen (zie voor een toelichting *Bijlage 1*) een stroffelstien te plaatsen:

- Wijbe Dijkstra, Bitgum
- Hijke van der Heide, Bitgummole
- Rimmelt de Jong, Menaam
- Minne Kestra, Marsum
- Siebren Lautenbach, Berltsum
- Jacob van der Plaats, Bitgum
- Lolle Rondaan, Bitgum
- Willem Scholten, Berltsum
- Jan Zijlstra, Marsum

Alvorens het plaatsen van de stroffelstien zullen de nabestaanden van de slachtoffers en de huidige bewoners van de woning worden geïnformeerd over het voornemen. Eventuele bezwaren tegen de plaatsing van de stroffelstien kunnen dan kenbaar worden gemaakt. Mochten nabestaanden niet traceerbaar zijn, dan wordt er geen steen geplaatst.

Het plaatsen zal worden verzorgd door de buitendienst. Scholen en dorpsbelang worden eveneens betrokken bij het plaatsen van de stenen. De kosten voor de stroffelstiennen bedragen á €120,- per stuk. Het bedrag wat beschikbaar gesteld moet worden bedraagt maximaal €1.080 en wordt gedekt vanuit de Algemene Reserve 2.

Dit initiatiefvoorstel wordt mede ingediend door GemeenteBelangen en het CdA.

(1)Personalialia (6099) **Jong, Rimmelt de** ★ 04-11-1911 te Junkersdorf (Dsl)
onbekend te Menaldum (*laatste adres*) † 00-06-1944 te Makovyd omg. Warschau (P)
groepsindeling volgens Jack Kooistra: Gesneuvelde Friese militairen (ELS)

Zoon van Eelke de Jong en Janke Krekt. Ongehuwd. Boerenknecht/vrachtwagenchauffeur. Herv. De Duitsers arresteerden De Jong en brachten hem naar Berlijn. Men vertrouwde de statenloos verklaarde De Jong niet, omdat hij tegen het fascisme had gestreden. Als chauffeur werd hij naar Rusland gezonden. In de zomer van 1942 zag hij kans om naar de Russen over te lopen. Hij zou met een Duitse vrachtauto vol joodse vrouwen door de linies zijn gereden naar de partizanen. In die tijd leerde Rimmelt de Russin Tanja Gomsck kennen, waarmee hij een relatie onderhield. De Jong is in Russische dienst gesneuveld tijdens een vuurgevecht tegen Duitsers. Op 20 februari 1941 vanuit de gemeente Menaldumadeel afgevoerd naar Eindhoven. Begraven in een verzamelgraf te Makovyd. Voor zijn moed en dapperheid is De Jong later postuum onderscheiden met de hoge Russische militaire orde 'Partizaan van de Vaderlandse Oorlog' in de tweede graad. Kolonel Viktor Kramas van de Russische Ambassade bracht eind 1984 de onderscheiding hoogstpersoonlijk bij zijn nabestaanden in Menaldum. OGS: gedenkboek 43.

(2)Personalialia (4976) **Lautenbach, Siebren** (25 jr.) ★ 05-11-1919 te Dronrijp Kamp 81b te Berlikum (*laatste adres*) † 25-04-1945 te Bergen-Belsen (D) *groepsindeling volgens Jack Kooistra: Verzetsstrijders (ELS)*

Lautenbach was lid van het verzet onder de schuilnaam Koos en behoorde tot de landelijke Organisatie voor hulp aan Onderduikers (LO) Delft en Berlikum. Ook was hij verspreider van het illegale blad Voor God en de Koning, medewerker van het illegale weekblad Voor God, Nederland en Oranje en het blad Land op Wacht dat in Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht en Fryslân werd verspreid. Toen de grond hem in Friesland te heet onder de voeten werd, vertrok hij begin september 1943 naar Den Haag. Lautenbach ging daar weer op de oude voet verder. Hij werd gearresteerd te Delft op 9 augustus 1944 op een door twee NSB-politiefunctionarissen bezet adres. Eerst zag Siebren nog kans om er op een fiets vandoor te gaan, maar bij deze vluchtpoging raakte hij betrekkelijk licht gewond door een schot in de rug. Desondanks volgde opname in een Delfts ziekenhuis. Nog dezelfde dag werd hij overgebracht naar Rotterdam, waar hij werd verhoord door de Sicherheitsdienst (SD) over de bij zijn arrestatie gevonden bezwarende papieren. Vanuit Rotterdam is Siebren naar het concentratiekamp Vught getransporteerd en begin september 1944 naar het concentratiekamp Sachsenhausen (D). Op 18 april 1945 werd hij vervoerd naar Bergen-Belsen en daar is hij overleden tengevolge van de geleden ontberingen. In het verenigingsgebouw van de Gereformeerde Kerk te Berlikum is een in kleur uitgevoerde tekening van Lautenbach aangebracht. Op 4 mei 1982 werd in het gemeentehuis van Menaldumadeel een plaquette onthuld waarop zijn naam staat vermeld. In Berlikum is op 4 mei 1995 een straat naar hem vernoemd.

(3)Personalialia (5049) **Scholten, Willem** (37 jr.) ★ 25-08-1907 te Oudehaske onbekend te Berlikum (*laatste adres*) † 09-12-1944 te Neuengamme (Dsl) *groepsindeling volgens Jack Kooistra: Verzetsstrijders (ELS)*

Gehuwd. Drie kinderen. Landarbeider. Herv. Hij werd in mei 1943 gearresteerd in zijn woonplaats en overgebracht naar een concentratiekamp. Daar is hij overleden tengevolge van ziekte en ontbering. Begraven op het ereveld te Hamburg-Ohlsdorf, vak Bp 73, rij F, nr. 11.

(4)Personalia (0836) **Dijkstra, Wijbe Wiebe** (50 jr.) ★ 21-04-1894 te Beetgum Nr. 69 te Beetgum (*laatste adres*) † 25-04-1944 te Zuidlaren *begraven te begraafplaats veld vak rij nr. Beetgum Bijzondere hervormde begraafplaats 26 8 groepsindeling volgens Jack Kooistra: Verzetsstrijders (ELS)*

Dijkstra behoorde tot de Landelijke Organistatie voor hulp aan Onderduikers (LO) Beetgum. Tijdens een huiszoeking op 22 november 1943 is Dijkstra na verraad door Frans Michon gearresteerd. Het echtpaar Dijkstra had begin november 1943 een illegaal werker onder de naam 'Jorritsma' (in werkelijkheid de politieman Prins uit Harlingen) in huis opgenomen. Toen deze daar enkele dagen verbleef, verscheen Michon, die zich Frans Mulder noemde, aan de deur en vroeg naar Jorritsma. De Dijkstra's spraken over dit voorval met 'Jorritsma'. Het zat deze verzetsman niet lekker, omdat hij 'Frans Mulder' niet vertrouwde. Op 22 november 1943 verschenen twee overvalwagens voor Dijkstra's woning met in Duits uniform geklede mannen. Daar was ook de verrader Michon bij. Het gezelschap nam Dijkstra mee voor verhoor naar het hoofdkwartier van de Sicherheitsdienst (SD) in Groningen. Op 13 april 1944 ontving mevrouw Dijkstra bericht dat ze haar man kon ophalen tegen betaling van 500 gulden. Zij haalde hem inderdaad op en toen bleek dat de man door de verhoren en mishandelingen ziek was geworden.

Lichamelijk, maar vooral geestelijk geknakt keerde Dijkstra terug uit Duitse gevangenschap, werd overgebracht naar een verpleeginrichting en overleed daar twaalf dagen na zijn opname aan de doorstane ontberingen.

(5)Personalia (4899) **Heide, Hijke van der** (25 jr.) ★ 04-03-1919 te Beetgumermolen onbekend te Beetgumermolen (*laatste adres*) † 06-09-1944 te Vught *groepsindeling volgens Jack Kooistra: Verzetsstrijders (ELS)*

Ongehuwd. Ger. Op 10 mei 1940 onder de wapens geroepen. Na de meidagen opleiding tot marechaussee, stationering in Bedum. Lid verzet onder de schuilnaam Piet van der Helst. Hijke behoorde tot de KP-Westerkwartier. Hij heeft als lid van de KP onder andere deelgenomen aan een overval op het gewestelijk arbeidsbureau in Leeuwarden. Na verraad van de SD-medewerkster Geessien Bleeker werd hij op 27 juli 1944 in Groningen gearresteerd. In een vuurgevecht met de SD raakt Hijke zwaar gewond. Vanwege zijn verzetsactiviteiten is hij, nog steeds zwaar gewond, gefusilleerd en daarna gecremeerd. Geen aanwijsbaar graf. Op vrijdag 27 juli 1945 werd in de gereformeerde kerk te Beetgumermolen een rouwdienst te zijner nagedachtenis gehouden. Naam staat vermeld op een gedenkteken in het voormalige concentratiekamp Vught. OGS: gedenkboek 36.

(6)Personalia (5023) **Plaats, Jacob van der** (20 jr.) ★ 17-07-1924 te Beetgum onbekend te Beetgum (*laatste adres*) † 20-10-1944 te Leeuwarden *begraven te begraafplaats veld vak rij nr. Beetgum Hervormde begraafplaats 32 8 groepsindeling volgens Jack Kooistra: Verzetsstrijders (ELS)*

Van der Plaats behoorde tot de Knokploeg (KP) Meppel. Tevens was Jacob contactpunt voor de KP Leeuwarden. Toen hij op 20 oktober 1944 's morgens om ongeveer half tien koffie naar de voor zijn vader op een stuk land werkende arbeiders bracht, werd hij door een passerend opsporingspeloton van de Duitse Grenzschutz aangeroepen. Jacob reageerde daar om nooit opgehelderde reden niet op, waarna hij werd neergeschoten. Hij werd in een dijbeen geraakt en liep een slagaderlijke bloeding op. In zwaargewonde toestand werd hij overgebracht naar het voormalige Diaconessenziekenhuis in Leeuwarden, waar hij ondanks toegepaste bloedtransfusie en chirurgisch ingrijpen van dr. Straat nog dezelfde dag om ongeveer 13.00 uur bezweek aan het opgelopen letsel. Dokter Jan Bouma uit Beetgum verleende de eerste hulp. Tot in het ziekenhuis was Jacob steeds bij kennis gebleven. Zijn naam staat vermeld op een muurschildering van het christelijk gymnasium te Leeuwarden.

(7)Personalia (5037) **Rondaan, Lolle** (25 jr.) ★ 03-01-1919 te Beetgum Berltsumerdyk 9 te Beetgum (*laatste adres*) † 16-02-1944 te i.o.Schiphol begraven te *begraafplaats veld vak rij nr.* Overveen Ereveld voor verzetsstrijders 25 *groepsindeling volgens Jack Kooistra: Verzetsstrijders (ELS)*

Rondaan was lid van de Knokploeg (KP) Sexbierum. Al in 1942 hield hij zich samen met zijn broer Piet Rondaan bezig met de verspreiding van illegale bladen en de verzorging van distributiekaarten voor onderduikers. Zijn plan in Beetgum en Beetgumermolen een verzetsgroep op te richten had tot zijn grote teleurstelling geen succes. Desgevraagd sloot hij zich aan bij een verzetsgroep onder leiding van Rients Westra uit Sexbierum en deed hij kort daarop mee aan gewapende overvallen. Vooral de overval op het bevolkingsregister in Sint Annaparochie was spectaculair. Na de overval op het gemeentehuis van het Bildt werd het complete bevolkingsregister verborgen achter de lambrisering van een slaapkamer van het ouderlijk huis. Op een later tijdstip werd het volledige register van het Bildt verbrand in de oven van bakkerij 'Het Nieuwe Leven' van bakker Sape Wouda te Beetgum. Na verraad door de collaborateur Frans Michon werd Lolle gearresteerd op 22 november 1943. Het Deutsche Kriegsgericht veroordeelde Rondaan tot de dood en daarna met de Friese verzetsstrijders Folkert Bergsma, Gerben Desiré Oswald en Gerrit Schuil gefusilleerd. Zijn naam staat vermeld op een glazen plaquette in de hal van het gemeentehuis van het Bildt te Sint Annaparochie.

(8)Personalia (3638) **Keestra, Minne** (24 jr.) ★ 05-02-1918 te Marssum onbekend te Marssum (*laatste adres*) † 20-08-1942 te Nes (A) *groepsindeling volgens Jack Kooistra: Omgekomen door krijgshandelingen (ELS)*

Ongehuwd. Slagersknecht bij A. Hengst te Nes (A). Hij was tijdens de meidagen 1940 kok te Haarlem en toen gekazerneerd in de Groen van Prinstererschool op het Leidseplein. Minne is doodgeschoten door een Duitse militair na zijn weigering om te vertellen waar een clandestien gebruikt radiotoestel was verborgen. Begraven op de hervormde begraafplaats te Marssum, regel 30, nr. 3.

(9)Personalia (5168) **Zijlstra, Jan** (40 jr.) ★ 04-06-1904 te Hoogeveen onbekend te Marssum (*laatste adres*) † 01-01-1945 te Neuengamme (D) *begraven te begraafplaats veld vak rij nr.* Neuengamme (D) *herbegraven te* Loenen Ereveld van de OGS C 143 *groepsindeling volgens Jack Kooistra: Verzetsstrijders (ELS)*

Behoorde tot de Landelijke Organisatie voor Hulp aan onderduikers (LO) Menaldumadeel. Hij werd gearresteerd op 28 juli 1944 nadat de Sicherheitsdienst (SD) een belangrijk archief in handen was gevallen met namen van ondergrondse strijders. Zijlstra werd overgebracht naar het concentratiekamp Neuengamme (D) en is daar gestorven tengevolge van ontberingen en ziekte.